

Vědci a Lysá hora: Skalní sesuvy pomáhá datovat kosmické záření

Denik.cz, 14. 9. 2018

Urvané grapy (překlad z nářečí = Utržené svahy) je příhodný název lokality na severovýchodní straně „Královný Beskyd“ směrem na Krásnou. A důkaz, že i neživá příroda tady svým způsobem žije.

Výzkum skalních trhlin na Lukšinci pod Lysou horou. Foto: Jan Lenart

Jan Lenart je geomorfolog vědec zkoumající procesy probíhající na povrchu naší planety z Přírodovědecké fakulty na Ostravské univerzitě, a též člen týmu zveřejňujícího letos výsledky bádání nad sesouváním skalních svahů na Lysé hoře. „Ve výskytu sesuvů je to v rámci republiky jedna z nejvýznamnějších oblastí. Laicky by se dalo říci, že se ta hora hýbe, je aktivní,“ tvrdí.

Urvané grapy, údolí Mazáku, Kobylíku i Satiny (kde se táhne celý věnec sesuvů od Lukšince až po Kykuku). Tady všude narážejí vědci na očividné známky pestrých geomorfologických procesů. „Sesuvy se dají datovat kosmogenními radionuklidy díky tomu, že obnažené skály reagují na dopadající kosmické záření. Vzorky jsme ale museli posílat až do Francie, kde to jako jedni z mála na světě provádějí,“ líčí Lenart.

Sesuvy by neměly být nebezpečné

Ostravští badatelé zjišťují, že sesuvy nejsou vzato samozřejmě z geologického hlediska příliš staré. „Hovoříme o několika tisících let. Není to nic, co by zažil současný člověk, ale zároveň jsou dost mladé na to, aby se mohly opakovat,“ říká geomorfolog. Podotýká, že by neměly být nebezpečné. V celých Beskydech je to (na rozdíl od dříve vzniklých Jeseníků) podle něj docela běžná věc.

Zatímco okolí Pradědu vytvořené v prvohorách je nesesuvné, pro Lysou horu i další beskydské vrchy s původem ve třetihorách to už neplatí. „Mohutné vrstvy tvrdých pískovců zde ujíždějí po měkkých poddajných vrstvách jílovců,“ přibližuje Lenart velmi zjednodušeně příčinu sesuvů. A každému dalšímu „zvlňování“ terénu a rozevírání trhlin ve svazích napomáhají vydatné srážky či tání sněhu.

Rozselinové jeskyně

Možnost, že se hora otevře a člověk tam řečeno místním nářečím „zahučí“, existuje přinejmenším v teoretické rovině. „Pouhým okem nejsou trhliny ve svazích a výškové rozdíly v desítkách centimetrů vidět. Na digitálních modelech je však máme jako na dlani,“ uvádí vědec. Ostatně na Lysé hoře vznikají gravitačním pohybem také zdejší rozsedinové jeskyně. Těch je několik na Lukšinci.

„Typickým geomorfologickým projevem jsou na Lysé i vodopády v údolích. Nejvyšší, přibližně šestnáctimetrový, je na Mazáku. Další jsou na Zimném potoce, Kobylíku, Satině,“ dodává geomorfolog a poukazuje ještě na zajímavé útvary (horní a dolní Mazácké skály, takzvané tory na Smrčině), či na pramen Satiny vyrážející jako vydatný tok (voda se hromadí v trhlinách pod vrcholem ve výšce 1323 metrů).

Spousta úchvatných scénérií z oblasti neživé přírody ale zůstává pro normální smrtelníky na Lysé hoře neviditelná, ba zapovězená. Nacházejí se totiž v chráněné přírodní rezervaci, kde se vstupovat nesmí. A porušení tohoto zákazu by mohlo vést i k zmizení kdesi v trhlině ve svahu...

Zdroj:

<https://www.denik.cz/cestovani/vedci-a-lysa-hora-skalni-sesuvy-pomaha-datovat-kosmicke-zareni-20180912.html>